

Секція: Міжнародна економіка

КУЛАКОВСЬКИЙ К.О.

аспірант кафедри міжнародної економіки

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ТА ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НОВОГО МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПОРЯДКУ

Слід сказати, що міжнародна економічна система, так само як і вся сукупність форм міжнародних відносин, перебуває у перманентному стані еволюції. Частина змін, яких зазнає система міжнародних відносин, в тому числі і економічних, відбувається поступово та майже непомітно для суб'єктів економічної діяльності і суспільства, в той час як інша частина зрушень може відносно чітко окреслити кінець однієї епохи і перехід до наступної.

Міжнародний поділ праці, інтенсифікація міжнародної кооперації, рух капіталу різних форм, науково-технологічний прогрес та інші прояви глобалізації, які за своїм всеохоплюючим характером постійно набирали оберти протягом ХХ-го століття, призвели до поляризації національних економік на дві групи. До першої групи входять країни, що набули високого рівня розвитку, і така група отримала умовну назву «Світова Північ». Вона репрезентована країнами Західної Європи, США, Канадою, Японією, Новою Зеландією, Ізраїлем, Австралією[1]. Певним чином дана група корелює із так званим «золотим мільярдом». До другої групи відносяться країни, що знаходяться у транзитивній стадії, тобто у стані розвитку, і країни, що мають низький рівень розвитку економіки. Така група країн отримала умовну назву «Світовий Південь» [2, с. 32].

Глобальні процеси та поділ світової економіки на два гео економічні макрорегіони мають в якості об'єктивного прояву диспропорцію в розвитку економіки між країнами та їх угрупованнями, блоками. Більше того, глобалізація призводить до подальшого поглиблення прірви, яка відділяє високорозвинені країни від країн, що розвиваються та країн з низьким рівнем розвитку. Країни «Світової Півночі» займають домінуюче положення в системі світової економіки, мають більшу владу у міжнародних відносинах, при чому як економічну, так і військово-політичну. Як наслідок, з боку країн, що розвиваються і таких, що мають низький рівень розвитку економіки, виник запит на створення нового міжнародного економічного порядку, який був формалізований на 6 та 7 спеціальних сесіях і 29-й сесії Генеральної Асамблеї ООН (1973 - 74) в документах "Декларація і Програма дій за встановлення нового міжнародного економічного порядку", "Хартія економічних прав і обов'язків держав", "Розвиток і міжнародне економічне співробітництво" [3].

Слід зауважити, що в наш час у світі чітко проглядається тенденція, в якій ресурсоемна економіка зосереджується в країнах, що знаходяться на стадії розвитку, адже вони мають в своєму арсеналі великий арсенал природних ресурсів, в той час як високорозвинені країни характеризуються так званою економікою знань, які продукують і володіють новими технологіями та знаннями, що в свою чергу використовуються на базі ресурсів з країн нижчої відносно них ланки [4, с. 8].

Сучасний світовий економічний порядок представлений міжнародною економікою, що функціонує в рамках норм, затверджених міжнародним правом. Однак, важко не погодитись із думкою, що нинішній вигляд світового економічного порядку далекий від ідеального. Оптимізації функціонування та оновлення потребують такі сфери, як

наддержавне управління, правова система, міжнародні фінансові та економічні організації, умови торгівлі, валютно-фінансова система та військово-політичне співробітництво [4, с.11].

Сучасний світовий економічний порядок є певним чином контроверсійним за своїм сприйняттям на міжнародній арені. Країни, що досягли стадії високого розвитку національної економіки, відстоюють негласну позицію збереження сучасного стану речей, в той час як декларують свою відданість ідеї оновлення міжнародного економічного порядку. Натомість країни, що розвиваються, а також країни з низьким рівнем розвитку прагнуть створення нового міжнародного економічного порядку, в якому їх інтереси будуть більше враховуватись, а їх влада як економічна, так і політична, на світовому рівні здобуде більшої ваги.

Більшість науковців під новим міжнародним економічним порядком визначає концепцію перебудови міжнародних економічних відносин на справедливій та рівноправній основі, відповідно до вимог країн, що розвиваються, для подолання їх нерівноправного становища у сфері зовнішньоекономічних відносин [3]. Крім того, можна стверджувати, що новий міжнародний економічний порядок як концепція перебудови світового господарства проголошується з метою усунення будь-яких ознак диктату і дискримінації по відношенню до країн, що розвиваються [5; 6].

До ключових принципів нового міжнародного економічного порядку переважна більшість науковців відносить: встановлення національного суверенітету кожної держави над своїми природними ресурсами [3; 5; 6; 7; 8]; регламентація та контроль за діяльністю транснаціональних корпорацій [3; 5; 6; 7; 8; 9]; скорочення техніко-технологічного розриву між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, передача останнім технологій [3; 5; 6; 7; 8]; оновлення і нормалізація функціонування міжнародної валютної системи [3; 5; 6; 7; 8]; вирішення проблеми фінансової заборгованості країн, що розвиваються [3; 5; 6; 9; 10];

полегшення доступу і збільшення обсягів експорту країн, що розвиваються, на ринки розвинених країн [3; 7; 9; 10]; зміцнення економічної співпраці [7; 9]; послаблення коливань цін на сировинні товари, які експортуються країнами, що розвиваються, і скорочення їх відриву від цін на продукцію обробної промисловості, що імпортується [3; 6]; встановлення пільг у торгівлі з розвиненими країнами [3; 6]; фінансова допомога країнам, що розвиваються [9]; невтручання у внутрішні фінансово-кредитні справи країн [8].

Однією із ключових проблем виступає таке явище, відповідно до якого високорозвинені країни через транснаціональні корпорації, влада яких через політичне лоббі та фінансові ресурси подекуди переважає владу суверенної держави, утримують певним чином контроль над такими державами та їх ресурсами, організовують міжнародну співпрацю на вигідних для себе умовах, використовуючи ресурси таких держав, і при цьому виступають найбільшим бенефіціаром у такому партнерстві. Крім того, задля захисту власних інтересів країн «Світової Півночі» широко використовуються міжнародні організації, співпраця з якими повсякчас звужує суверенітет країн нижчої ланки. Країни з низьким рівнем розвитку прагнуть змінити баланс і позбутись такої залежності від високорозвинутих країн. Змінити дану систему досить важко, адже сама система має механізми, що забезпечують її функціонування і підтримують життєздатність.

Можна стверджувати, що світовий порядок в цілому, який об'єднує такі ключові складові, як економічний, політичний та військовий порядки, має бути створений на базі принципів так званої ліберальної демократії західного взірця, до якої увійдуть всі країни світової спільноти. Саме така система здатна забезпечити належне ефективне функціонування світового господарства, в якій співпраця національних економік базуватиметься на рівноправній основі, а політична сфера забезпечуватиме стаке

функціонування міжнародних відносин. Серйозної уваги заслуговують проблеми культурної самобутності певних країн та регіонів, яка може бути розмита і нівельована через інтеграцію до західної системи. Частина культурної сфери адаптуватиметься до нових умов, а частина буде заміщена новим культурним кодом.

Література:

1. Дергачев, Владимир Александрович. Геоэкономический словарь-справочник [Текст] / В. А. Дергачев ; НАН Украины, Ин-т проблем рынка и экон.-экол. исслед. - О. : ИПРЭЭИ НАНУ, 2004. - 178 с. - Библиогр.: с. 166-170. - ISBN 966-02-3198-9
2. Gordon, Ruth. The Dawn of a New, New International Economic Order / R. Gordon // Law and contemporary problems. – Fall 2009. – Vol.72:131. – P. 131-162. –Режим доступу :<http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1548&context=lcp>
3. Економічна енциклопедія [Текст] : у 3 т. / ред. рада: Б. Д. Гаврилишин [та ін.]. - К. : Академія ; Тернопіль : Акад. народного госп-ва, 2000 - .Т. 2 : К (концентрація капіталу) - П (портфельний аналіз) / відп. ред. С. В. Мочерний. 2001. - 848 с. - ISBN 966-580-101-5
4. Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України [Текст] : монографія / [Булатова О. В. та ін.] ; за наук. ред. д-рів екон. наук, проф. Андрія Крисоватого і Євгена Савельєва ; Терноп. нац. екон. ун-т. - Тернопіль : ТНЕУ, 2014. - 503 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 491-503. - 300 экз. - ISBN 978-966-654-348-9
5. Економічний енциклопедичний словник [Текст] : у 2 т. / ред. С. В. Мочерний. - Львів : Світ.Т. 1 : А–Н. - 2005. - 611 с. - ISBN 966-603-425-5

6. Экономический словарь [Текст] : 14500 терминов / авт.-сост. А. Н. Азрилиян [и др.] ; ред. А. Н. Азрилиян ; Институт новой экономики. - М. : [б.и.], 2007. - 1152 с. - ISBN 5-89378-017-5
7. Економічний словник-довідник [Текст] / ред. С. В. Мочерний. - К. : Феміна, 1995. - 368 с. - (Notabene). - ISBN 5-7707-8835-6
8. Іфтемічук, Василь Степанович. Економічний словник- довідник [Текст] / В. С. Іфтемічук, М. В. Іфтемічук. - Чернівці : Прут, 1997. - 240 с. - ISBN 966-560-070-2
9. Большой экономический словарь [Текст] / авт.-сост. А. Б. Борисов. - 2-е изд., перераб., доп. - М. : Книжный мир, 2006. - 860 с. - ISBN 5-8041-0186-2
10. Блэк, Джон. Экономика. Толковый словарь [Текст] : англо-русский / Д. Блэк ; пер. А. В. Щедрин [и др.]. - М. : Издательский Дом "Инфра*М" : Весь мир, 2000. - 840 с. - ISBN 5-16-000-104-2. - ISBN 5-7777-0055-1